

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**П'ЯТІ ТАВРІЙСЬКІ ЮРИДИЧНІ
НАУКОВІ ЧИТАННЯ**

15–16 травня 2020 р.

Видавний дім
«Гельветика»
2020

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Ляшко Олександр Олександрович – кандидат юридичних наук, директор Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Берназюк Ян Олександрович – доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, суддя Верховного суду України;

Дорохіна Юлія Анатоліївна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри спеціально-правових дисциплін Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Катеринчук Катерина Володимирівна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри спеціально-правових дисциплін Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Клименко Олена Вікторівна – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Недюха Микола Петрович – доктор філософських наук, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, Заслужений діяч науки і техніки України, дійсний член Академії наук вищої школи України;

Петков Сергій Валерійович – доктор юридичних наук, професор, перший проректор з науково-педагогічної роботи, університет імені Альфреда Нобеля;

Скакун Юлія Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент, перший проректор Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Федоренко Владислав Леонідович – доктор юридичних наук, професор, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України;

Швачка Вікторія Юріївна – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;

Шемчук Віктор Вікторович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного та міжнародного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, Заслужений юрист України.

П99 **П'яті Таврійські юридичні наукові читання** : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 15–16 травня 2020 р. – Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2020. – 200 с.

ISBN 978-966-992-127-7

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «П'яті Таврійські юридичні наукові читання», яка відбулася на базі Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського 15–16 травня 2020 р.

УДК 34:001(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Житинський О. В.

Сучасний правовий портрет Сингапуру9

Іванько І. П.

Сучасні проблеми механізму правового регулювання12

Олексюк М. М.

Концепція відповідальності А. Ріпштейна як відображення
сучасної зарубіжної філософсько-правової парадигми.....15

Пільков К. М.

Витоки доктрини «res judicata» у римському праві19

Саветчук Н. М.

Судовий прецедент та судова практика
у системі джерел права: питання співвідношення понять21

Сворак С. Д., Татарин А. Б.

Громадсько-державна діяльність Йосифа Сліпого25

Турянця В. В., Турянця В. В.

Закріплення освіти в законодавстві України як категорії
життєдіяльності людини та суспільного буття28

НАПРЯМ 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Дрогін Є. Р.

Проблема соціальної толерантності в контексті дискримінації
національних меншин на території України32

Трачук Л. Е.

Особливості політичної системи Канади37

Хмарук Т. В.

Види актів конституційної юстиції в Україні:
визначення основних класифікацій39

НАПРЯМ 3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО

Грищенко І. В.

Медіація у сімейному праві, перспективи
та проблеми застосування 43

Гудима М. М.

Системний підхід до розуміння категорії цивільного обороту 46

Гуйван П. Д.

Українське законодавство стосовно обмеження
доступу до інформації та практичні реалії 50

Карашук О. О.

Поняття та види торговельних марок 54

Конєв І. Є.

Сучасні реалії існування шлюбного договору
в сімейних правовідносинах та перспективи розвитку
договірного інституту в сімейному законодавстві 56

Лаговська Н. В., Сотник А. А.

Спадковий договір: проблема визначення сторін 60

Марченко В. М.

До питання визначення поняття нотаріату 63

Семенова М. В.

Аналіз судової практики щодо укладення та розірвання
договорів строкового банківського вкладу
(на прикладі вирішення спорів за участю
АТ КБ «ПРИВАТБАНК») 66

Трояновська Р. П.

Захист прав інтелектуальної власності на комп'ютерні програми:
порівняльно-правовий аналіз 70

Чорний Д. О.

Правові аспекти процедури укладання кредитних договорів в
короткостроковий термін в мікрофінансових організаціях 73

Шевченко І. Є.

Заочний розгляд справи 75

НАПРЯМ 4. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Бочков П. В.

Особливості господарсько-правової відповідальності підприємств релігійних організацій.....79

Кошова М. С.

Медіація при вирішенні господарських спорів: реалії сьогодення.....81

Прокоп'єв Р. Є.

Зарубіжний досвід правового регулювання реформування залізничного транспорту.....85

Устименко В. А.

Соціально-економічні права людини в умовах кризового періоду: вітчизняні реалії.....88

НАПРЯМ 5. ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Байло О. В.

Окремі питання правового регулювання сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове страхування.....92

НАПРЯМ 6. ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО, ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО, АГРАРНЕ ПРАВО

Корнієнко Г. С.

Суб'єкти агробізнесу у сфері реалізації сільськогосподарської продукції: правовий режим діяльності та класифікація.....96

НАПРЯМ 7. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Бабак М. А.

Проблематика притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення правил щодо карантину людей98

Бортняк В. А.

Доцільність та ефективність проведення державного фінансового контролю на місцевому рівні..... 102

Бортняк К. В. Правовий стан організації діяльності Державного бюро розслідувань в Україні та США.....	105
Доценко О. С. Актуальні питання участі органів Національної поліції України у протидії організованій злочинності	108
Карпушин Г. Л. Збір за місця для паркування транспортних засобів як місцевий майновий податковий платіж.....	111
Кравцова Є. О. Шляхи удосконалення адміністрування податків та зборів в Україні.....	115
Кузнєцов С. С. Військово-морська діяльність у системі пріоритетів державної морської політики України: оновлення правового забезпечення.....	117
Нестеренко А. С. Поняття та склад механізму функціонування фінансової системи України.....	119
Постол О. І. Домашнє насильство та інформаційні технології.....	122
НАПРЯМ 8. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА	
Барсуковський О. Р. Деякі питання визначення осудності та окремих її характеристик	126
Батюк О. В. Криміналістична класифікація джерел інформації про особу, що відбуває покарання в місцях позбавлення волі	128
Ворovyк А. V. Applications of measures to appease to the person: problematic issues and questions of modification	133

Гетьман Г. М. Проблеми використання психологічних знань у змагальному кримінальному провадженні.....	137
Дердель С. Ю. Проблематика визначення поняття та сутності предмету злочину	139
Іванов М. С. Висновки Конституційного Суду України як форма забезпечення прав учасників кримінального провадження в Україні	142
Іщук А. О. Особливості криміналістичного дослідження металевих ножів....	145
Красюк Р. С. Ресоціалізація засуджених.....	148
Леженкін М. О., Корогод С. В. Посилення обмежуючого характеру виправних робіт як альтернатива покаранням, які передбачають позбавлення волі	151
Лутчин В. І. Класифікація кримінальних правопорушень за ознаками безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення у кримінальному праві України та Республіки Польща	154
Маринич Ю. В. Аналіз форм реалізації тимчасового доступу до речей та документів.....	157
Могила Б. А. Деякі питання застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх	160
Пчолкін В. Д., Федосова О. В. Окремі аспекти тактичних операцій під час розслідування злочинів економічної спрямованості.....	164
Солопова В. В. Щодо сутності об'єкту злочину, передбаченого ст. 176 КК України.....	168

Тімшин Р. С. Криміналізація злочинних діянь: поняття та стан дослідження	171
Федоришин Б. В. Сучасні аспекти визначення поняття повторності злочинів та її основних ознак	174
Чемерис І. М. Заволодіння безготівковими коштами у структурі кримінально правового регулювання	176
Шишман Д. М. Щодо питання оголошення особи у міжнародний розшук для вирішення питання про здійснення спеціального кримінального-провадження (in absentia)	180
Шумейко В. Д. Проблеми кримінально-правової кваліфікації	184
Щоголев Д. С. Особливості визначення віку кримінальної відповідальності за злочини проти прав військовополонених	186
Якимчук О. В. Підстави набуття статусу представника юридичної особи її працівником у кримінальному провадженні	189
НАПРЯМ 9. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО	
Григоров О. М. Комітет СОТ з торгівлі цивільною авіатехнікою.....	193
Костик Е. Р. Законодавче регулювання статусу дітей, народжених внаслідок сурогатного материнства: вітчизняний та міжнародний досвід.....	196

Пільков К. М.,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
відділу міжнародного приватного права та порівняльного правознавства
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені
академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

ВИТОКИ ДОКТРИНИ «RES JUDICATA» У РИМСЬКОМУ ПРАВІ

Принцип «*res judicata*» як складова принципу правової визначеності, яким, у свою чергу забезпечується дія принципу верховенства права, набув у сучасному світі практично універсального визнання, закріпився з тими чи іншими відмінностями у всіх розвинених правових системах, попри те, що сучасного свого змістового наповнення саме як принципу термін «*res judicata*» набув порівняно нещодавно. Вважається, що в професійній юридичній англійській лексикон термін «*res judicata*» увійшов з 1693 року [6, с. 201; 5], у загальному праві як доктрина *res judicata* отримала чіткі обриси лише у 1776 році [1, с. 637], хоча як набір максим відома з давніх часів і розглядалась як така, що спрямована у першу чергу на захист публічного інтересу, у другу – на благо приватних осіб – сторін суперечки [4, С. 299]. Через універсальне визнання цінності правової визначеності власне виокремити чітко момент зародження доктрини «*res judicata*» доволі складно, адже хоча її й пов'язують з римським правом, водночас її зародки простежуються й в інших правових культурах. Так, доктрина, подібна до «*res judicata*», була відома індуїстським та ісламським правознавцям [2, с. 2669].

Дослідженням витоків доктрини «*res judicata*» присвячені праці багатьох вчених. У вітчизняній науці зародження і розвиток *res judicata* як складової принципу правової визначеності досліджувала В. Панкратова, у ширшому контексті принципу верховенства права цій доктрині присвячені праці Л. Л. Богачової, Н. В. Варламової, С. П. Головатого, М. І. Козюбри, Ю. І. Матвєєвої, С. П. Погребняка, І. В. Рехтіної, С. В. Шевчука та ін. Зародження у римському праві, подальшу трансформацію і еволюцію *res judicata* у традиції загального права та континентальній правовій традиції досліджували Р. Браун, Ж. Лільє, Р. Мошзіскер та ін. Разом з тим часто у цих дослідженнях мало місце майже ототожнення *res judicata* з принципом правової визначеності. Історико-правове дослідження проблеми походження *res judicata* як принципу дозволяє внести певну ясність у співвідношення цих понять, а також у те, наскільки *res judicata* стосується публічного або приватного інтересу.

Res judicata, спочатку як складова максими, згодом доктрина, і, врешті, принцип, бере свій початок з права Давнього Риму, звідти набув поширення і зараз розглядається як складова принципу правової

визначеності [8, с. 188]. Очевидно, йдеться про те, що Ж. Лільє називає особистою або індивідуальною правовою визначеністю [3, с. 198], тобто встановлення певного стану речей у відносинах конкретної особи, поряд з правовою визначеністю для широкого загалу, яка полягає перш за все у передбачуваності законів і більш-менш чітко оформлення якої можна простежити вже у праві Стародавньої Греції, так що можна, на думку В. Панкратової, говорити про грецьку концепцію правової визначеності, яка пов'язується з ідеєю визначеності законів [8, с. 187].

Термін «*res iudicata*», як його було вжито у джерелах римського права, мав дослівне значення «вирішена справа» (Фрагменти 17, 18 Титул I Книга V Дигест Юстиніана) [7, с. 27]. Первинно значення цього терміну полягало в тому, що з ухваленням рішення стосовно суті спору – *sententia* – предмет розгляду вважався вирішеним. Обовязковість такого рішення базувалась на преторському едикті «*condemnatus, ut pecuniam solvate*» – «присуджене, нехай сплатить вказану суму» і захищалась за допомогою позову про виконання судового рішення [9, с. 73]. Розглядаючи цей другий позов, необхідно було виключити те, що вже було розглянуто – *exceptio rei iudicata*. Тобто первинно значення мало запобігти ситуації, коли стосовно певного питання відсутнє рішення, а не запобігти повторному перегляду справи. Лише згодом, у синтезі з іншими процесуальними правилами, *res iudicata* набуває значення, близького до сучасного. Так, у римському праві поняття «*res iudicata*» вже опиняється у складі максими «*res iudicata pro veritate habetur*» (рішення, яким вирішено справу, слід розглядати як істину). В рамках римського екстраординарного процесу ці два елементи майбутнього принципу (*exceptio rei iudicata* і *res iudicata pro veritate habetur*) поєднуються [3, с. 200].

В цілому у римському праві зародок доктрини «*res iudicata*» базувався на таких трьох латинських максимах:

- *Nemo debet bis vexari pro una et eadem causa* (ніхто не повинен бути притягнутий двічі в одній і тій самій справі);
- *Interest reipublicae ut sit finis litium* (в інтересах держави, аби судові суперечки не були нескінченними);
- *Res iudicata pro veritate occipitur* (остаточне рішення у справі слід вважати істиною).

Перша стосується більшою мірою приватного інтересу, дві останні – публічного [2, с. 2669].

В цілому зародження та розвиток *res iudicata* вказує на те, що як процесуальні правила, які згодом оформились у доктрину і принцип, цей підхід був спершу спрямований на економію процесу задля забезпечення публічного інтересу завершення суперечки, остаточності та авторитету судового рішення, що побічно також забезпечувало приватний інтерес, який полягав у індивідуальній правовій визначеності. Саме у такому синтезованому багатоаспектному значенні *res iudicata* стає складовою

універсально визнаної правової традиції у багатьох правових системах у нові і новітні часи.

Список використаних джерел:

1. Braun R. L. Res Judicata in Criminal Law. *The American Journal of Comparative Law*, Volume 22, Issue suppl. 1, Supplement 1974. Pp 637–653, <https://doi.org/10.1093/ajcl/22.suppl1.637>
2. Kaviarasan D., Udayavani V. Study on Principle Relating to Res Judicata. *International Journal of Pure and Applied Mathematics*. Volume 120, No. 5, 2018. Pp. 2667–2676.
3. Lelieur J. ‘Transnationalising’ Ne Bis In Idem: How the Rule of Ne Bis In Idem Reveals the Principle of Personal Legal Certainty. *Utrecht Law Review*. Volume 9, Issue 4 (September) 2013. P. 198–210.
4. Moschzisker R. Res Judicata. *The Yale Law Journal*. Vol. 38, No. 3 (Jan., 1929). Pp. 299–334.
5. Res Judicata. *Merriam-Webster’s Unabridged Dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/res%20judicata>
6. Tobin P. C. *25 Doctrines of Law You Should Know*. 2007. 240 p.
7. Дигесты Юстиниана Т. 2. / Перевод с латинского; Отв. ред. Л.Л. Кофанов. М., Статут, 2002. 602 с.
8. Панкратова В. Історичні витoki принципу правової визначеності. *Підприємництво, господарсько і право*. 2017. № 1. С. 187–192.
9. Рехтина И.В. Истоки принципа правовой определенности (resjudicata) в законодательстве Древнего Рима //Вопросы современной юриспруденции: материалы XXVII Междунар. заоч.науч.-практ. конф. (31 июля 2013 г.). Новосибирск, 2013. С. 71–79.

Саветчук Н. М.,

викладач

*Навчально-наукового юридичного інституту
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ ТА СУДОВА ПРАКТИКА У СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ПРАВА: ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

В юридичній науці існує чимало визначень поняття «судовий прецедент», що свідчить про багатозначність та проблематичність у тлумаченні даної категорії. Зокрема, О. Ф. Скакун вказує, що судовий

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

«П'ЯТИ ТАВРІЙСЬКІ ЮРИДИЧНІ
НАУКОВІ ЧИТАННЯ»

(м. Київ, 15–16 травня 2020 р.)

Підписано до друку 21.05.2020. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 11,63. Тираж 100. Замовлення № 0620-132.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а
Телефон +38 (0552) 39 95 80, +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.